

Aké bolo celé meno J. K. Mertza?

Martin Krajčo

Úvod

Bratislavský rodák, gitarový virtuóz a skladateľ J. K. Mertz patril k najvýraznejším osobnostiam európskej gitarovej hudby romantizmu. Jeho koncertné aktivity i samotné dielo reflektujú viaceré informácie, recenzie, inzercie či rôznorodé správy v európskej dobovej tlači. Útržkovité životopisné informácie sa objavujú zriedka počas jeho života a prvý komplexnejší obraz o jeho živote získavame až z korešpondencie vdovy po umelcovi Josefíne Mertzovej (1819 – 1903), ktorá bola spracovaná pre americké a nemecké gitarové časopisy na prelome 19. a 20. storočia. V 20. storočí postupne nachádzame heslo Mertz v niekoľkých gitarových slovníkoch (Prat,¹ Powrožniak²), americkom hudobnom slovníku *Baker's Biographical Dictionary of Musicians*,³ rakúskom lexikóne *Österreichisches Musiklexikon online*,⁴ avšak v renomovaných hudobných encyklopédiách *New Grove Dictionary of Music and Musicians*⁵ či *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*⁶ absentuje dodnes.

V osemdesiatych rokoch minulého storočia položila základ muzikologického skúmania Mertzovej osobnosti a diela nemecká autorka Astrid Stempniková, ktorá v roku 1989 obhájila dizertačnú prácu⁷ na Freie Universität v Berlíne, a následne v roku 1990 publikovala prvú monografiu s názvom *Caspar Joseph Mertz: Leben und Werk des letzten Gitarristen im österreichischen Biedermeier*.⁸ Vo svete sa téme paralelne venovali najmä muzikológovia Matanya Ophee v Spojených štátoch amerických a Masami Kimura v Japonsku, ktorí publikovali niekoľko článkov v odborných časopisoch. Z rozsiahlejších prác na tému Mertz nesmieme prehliadnuť dizertačnú prácu Briana Torosiana (2003),⁹ na Stempnikovej prácu nadväzujúcu rozsiahlu monografiu Graziana Salvoniho (2021)¹⁰ a taktiež nedávny objav listov Josefíne Mertzovej a ich následné spracovanie v článkoch Andreasa Stevensa (2016).¹¹

Slovenské muzikologické prostredie objavuje Mertza len postupne. Objavným článkom *Majstri klasickej gitary a bratislavský rodák J. K. Mertz (1806 – 1856)*¹² predstavil skladateľa a gitaristu v roku 1969 historik Marián Urblík. Niekoľko riadkov mu venoval Zdenko Nováček v publikácii z roku 1978 *Hudba v Bratislave*.¹³ Je dôležité

zmieniť sa aj o článkoch slovenských muzikologičiek (E. Kowalskej, J. Lengovej, D. Múdrej, E. Szorádovej a A. Tauberovej), ktorých práce o bratislavskom hudobnom prostredí v Mertzovej dobe umožnili prehĺbiť výskum už spomínaných muzikológov A. Stempnikovej a G. Salvoniho. O Mertzovi sa dozvedáme i z článku periodika *Hudobný život* (č. 7 – 8/2006) *Kto bol „Prešporák“ J. K. Mertz?*¹⁴ a pomerne podrobne sa mu venuje kniha *Hudobné dejiny Bratislavy od stredoveku po rok 1918*¹⁵ z roku 2020. V slovenčine je zatiaľ najpodrobnejšie problematika Mertzova spracovaná v mojej dizertačnej práci *Hudba pre gitaru v Bratislave v prvej polovici 19. storočia s dôrazom na osobnosť J. K. Mertzova*,¹⁶ obhájenej v roku 2007.

Napriek tomu, že výskum sa v otázkach osobnosti a diela Mertzova evidentne posúva vpred, k niektorým skutočnostiam chýbajú podrobnejšie informácie, a preto sa určité (aj dôležité) údaje nedarí vierohodne vyhodnotiť a zadefinovať. Žiaľ, týka sa to aj niektorých informácií o ranom živote skladateľa, jeho podobizni či správnej podobe jeho celého mena.

Genealógia rodiny a rodinné zázemie

Vďaka dátam z archíválií Štátneho archívu v Bratislave a Archívu mesta Bratislavy a ich interpretácii v textoch Urblika, Stempnikovej a Salvoniho je už v súčasnosti možné pomerne detailne predstaviť genealógiu rodiny Mertzovcov. Kľúčovým prameňom je v tomto ohľade matrika narodených farnosti Dómu sv. Martina.¹⁷ Na strane 15 453 nachádzame zápis č. 437 z 18. augusta 1806, ktorý uvádza, že 17. augusta toho roku bol pokrstený *Casparus Josephus*, miesto narodenia *Lorenzer zur Thor.*, rodičia *Josephus Mertz – obuvnícky majster, Polixena rodená Failmar, jeho žena* (Obr. 1). Ako uvidíme neskôr, tento údaj súhlasí s dátumom narodenia, ktorý udáva vdova po skladateľovi Josefíne Mertzová v úvode oboch životopisov zverejnených v odborných časopisoch na prelome 19. a 20. storočia.¹⁸

436	17	Dom	Joannes Baptistus	Martinus Buerger Civis Actor Magister Magdalena nata Ellen Stainerin conjux ejus.	Joannes Adler Civis Magister	Edmund Kraus
437	18	Dom	Casparus Josephus	Josephus Mertz Civis Actor Magister Polixena nata Failmar conjux ejus.	Casparus Huber Civis Sutor Magister Josephina conjux ejus.	Donat Kraus
438	19	Dom	Johann Nephtal	Johanna Gortonschinn Civis Orinda Bronis Sub obstetrica Catharina Kauschevin.	Michael Kraft Civis et Messericus Catharina Kausche vix obstetrica	Johann Kraus
439	20	Dom	Augustinus	Elisabetha Pastozin Cubicularia Oxiana ex No. Joanne	Augustinus Schwandl mer guesdor Gov. Kraus	Donat Kraus

Obr. 1: Výpis z matriky narodených farnosti Dómu sv. Martina

Na základe svojho archívneho výskumu A. Stempniková uvádza, že J. K. Mertz bol štvrtým a posledným dieťaťom svojich rodičov.¹⁹ Presnejšie informácie nám v tejto

otázke prináša G. Salvoni, ktorý poskytuje podrobné detaily o členoch Mertzovej rodiny.²⁰ Dôkazy nachádza v Štátnom archíve v Bratislave a dobovej tlači. I keď Joseph Mertz nie je v registroch jedinou osobou s týmto menom, podľa jeho vyhodnotenia (vzhľadom na vek, povolanie) bol otec skladateľa a gitaristu s najväčšou pravdepodobnosťou istý obuvník Joseph Mertz, narodený v októbri 1771 – syn obuvníka Stephana Mertza a jeho manželky Theresie.²¹ Joseph Mertz bol za mešťana vymenovaný v roku 1793.²² Pre zaujímavosť, Archív mesta Bratislavy eviduje v zozname prijatých mešťanov z tohto obdobia štyroch Mertzovcov: Andreja – mäsiara (prijatého 1771), Ignáca – obuvníka (1772), Štefana – obuvníka (1788) a Johanna Georga – obuvníka (1789).²³ Meno Josepha Mertza sa v rámci Slovenska v 18. a 19. storočí vyskytuje okrem Bratislavy aj v matrikách z lokalít Banská Hodruša, Banská Štiavnica, Kuchyňa pri Malackách a Prešov.²⁴

Je zrejme, že obuvnícka profesia v bratislavskej rodine Mertzovcov prevažuje a zdá sa, že umeleckej činnosti sa venuje až najmladší syn rodu narodený v roku 1806. V súvislosti s otcom Josephom uvádza Salvoni aj údaj o jeho úmrtí, nájdený v *Pressburger Zeitung* 19. mája 1837.²⁵ To potvrdzuje aj kniha úmrtí, v ktorej nachádzame: Josephus Merz (mešťan, ženatý, obuvnícky majster) úmrtie 27. apríla 1837, vek cca 64 rokov, príčina smrti apoplexia (cievna mozgová príhoda), pochovaný je na Ondrejskom cintoríne.²⁶

Čo sa týka Mertzovej matky, jej meno nachádzame v dvoch podobách: Poxelina Feilmay(l)erin – v prípade narodenia prvých dvoch synov a Poxelena Failmar, ktoré sa uvádza pri narodení tretieho a štvrtého syna. Takéto a podobné priezviská nachádzame v matričných zápisoch z tohto obdobia v Rakúsku, Nemecku a iba v jednom prípade na Slovensku.²⁷ Iné informácie o Mertzovej matke zatiaľ nemáme.

Ako sme už spomenuli, Mertz pochádzal zo štyroch súrodencov. Podrobnosti sa dozvedáme už od Stempnikovej²⁸ a neskôr ich – na základe údajov potvrdených zo Štátneho archívu v Bratislave, ako aj správ o úmrtiach v novinách *Pressburger Zeitung*²⁹ – potvrdzuje aj Salvoni. Josephovi Mertzovi a jeho manželke Poxelene sa do roku 1806 narodili dovedna štyria synovia:

1. Joannes Nepomuk (Johann Nepomuk), narodený 23. októbra 1800 – nedožil sa svojich prvých narodenín, zomrel 15. októbra 1801;
2. Joannes Nepomuk (Johann Nepomuk), narodený 9. apríla 1802 – o jeho ďalšom živote nemáme žiadne správy;
3. Josephus Casparus (Joseph Kaspar), narodený 9. apríla 1805 – ako šesťmesačný zomrel 9. októbra 1805;
4. Casparus Josephus (Kaspar Joseph), narodený 17. októbra 1806 – stal sa svetoznáмым gitaristom a skladateľom.

Dnes nemáme viac informácií o ďalšom živote druhorodeného syna Johanna Nepomuka. Salvoni predpokladá, že sa dožil dospelosti.³⁰ Keďže však nemáme bližšie údaje o jeho živote, prichádza do úvahy aj alternatíva, že ho mohol postihnúť podobný tragický osud ako jeho zomrelých bratov. Akákoľvek zmienka o jeho úmrtí však zatiaľ nie je známa.

Je pravdepodobné, že život rodiny úmrtia detí významne ovplyvnili. Nie je vylúčené, že dané okolnosti sa mohli odraziť na psychických útrapách a zdravotných komplikáciách, ktoré Mertza v živote postretli a o ktorých sa zmieňuje aj Josefina Mertzová vo svojich listoch. Jednou z nich je aj zmienka o strachu zo smrti, ktorý sa napríklad premieta do Mertzovej neochoty fotografovať sa pre obavu z následnej smrti.³¹

Miesta bydliska a solventnosť rodiny

I keď matrika narodených uvádza údaj o mieste narodenia krstených detí, tento upresňuje iba ulicu. V Mertzovom prípade je miesto narodenia uvedené ako „*Lorenzer zur Thor.*“, čo môže znamenať na/pri/v Laurinskej bráne, ktorá – žiaľ – už vtedy nejestvovala.³² Tu však treba dodať, že na prvý pohľad bezvýznamná bodka na konci by mohla znamenať, že daný údaj je iba skratkou pre ulicu *Lorenzer zur Thorgasse*,³³ ktorej názov sa celý do malého okienka v matrike nezmestil.³⁴ Podľa tejto hypotézy je možné, že Mertz sa narodil na Laurinskej ulici a nie na/pri/v Laurinskej bráne, ako sa predpokladalo. Ak k tomu pridáme vedomosť, že Mertzov otec bol obuvníckym majstrom, dá sa predpokladať, že adresa jeho dielne by sa mohla zhodovať s miestom, kde sa skladateľ narodil. Samozrejme, iba za predpokladu, že rodina nebývala na inom mieste, ako obuvnícky majster pracoval. Tento údaj sa zatiaľ nepodarilo získať.

Vďaka získaným údajom o narodeniach a úmrtiach členov rodiny je možné čiastočne zmapovať miesta, kde rodina v jednotlivých obdobiach bývala. Zo zápisov a oznámení, ktoré dnes máme k dispozícii vyplýva, že Mertzova rodina bývala: v roku 1800 na *Donaugasse* (Dunajská ulica), v roku 1801 na *Klarissegasse* (Klariská ulica), v apríli 1805 na *Lorinzer Gassen* (inak tiež *Laurenzer Gasse*, dnes Laurinská ulica), v októbri 1805 na *Wagner Gasse* (dnešná Kolárska ulica), v roku 1806 na *Lorenzer zur Thorgasse* (inak tiež *Laurenzerthorgasse*, dnes Laurinská ulica) a v roku 1837 na *Schöndorfergasse* (dnešná Obchodná ulica).

Ulice, kde rodina bývala, nie sú zrejme dôležité, avšak na ich základe možno uvažovať o majetkových pomeroch rodiny. Faktom zostáva, že v rokoch 1800 – 1806 sa často sťahovali. Z preskúmania údajov v Archíve mesta Bratislavy vyplýva, že buď bývali v zdedenom dome, alebo v podnájme, nakoľko v knihe majetkových prevodov v rokoch 1790 – 1828 sa záznam v súvislosti s Josephom Mertzom nenachádza.³⁵ Je málo pravdepodobné, že by sa tak často sťahovali, ak by vlastnili zdedený dom, a tak sa dá predpokladať, že bývali v podnájdoch. Žiaľ, registre, ktoré by uvádzali detaily o podnájdoch v meste, neexistujú.

Údaj o adrese z roku 1837 sa dozvedáme z oznámenia o úmrtí Josepha Merta v *Pressburger Zeitung* z 19. mája toho roku. Popri dátume úmrtia – 27. apríl – nachádzame aj údaj „č. 496“, ktorý podľa Salvoniho udáva dom na *Schöndorfergasse* (dnešná Obchodná ulica).³⁶ V otázke majetkových pomerov by to ale mohlo znamenať čokoľvek. Ak by dom na tejto ulici vlastnili, vypovedalo by to o zlepšení ich situácie, naopak, ak by boli v podnájme, mohlo by to znamenať presný opak, nakoľko táto ulica bola za hranicami územia najužšieho centra mesta, kde bývali predtým. Testament Josepha Merta nepoznáme a najstarší adresár jestvuje až z roku 1840. V ňom je uvedený obuvnícky majster Joseph Mertz, mohlo však ísť o menovca alebo nepresnú informáciu, nakoľko smrť obuvníckeho majstra Josepha Merta potvrdzuje aj kniha úmrtí. Tá uvádza, že Joseph Mertz zomrel v roku 1837.³⁷

Dôležité však je, že v roku 1837 mal skladateľ Mertz 31 rokov, bol umelecky aktívny a možno predpokladať, že sa už mohol živiť samostatne. Okrem toho existuje hypotéza Mariána Urblika, ktorý vo svojom príspevku píše: „*Po ukončení štúdií u Giulianiho (roku 1837) vracia sa vtedy 31-ročný Mertz na prosbu svojej matky do svojho rodiska – Bratislavy.*“³⁸ Zatiaľ sa nepotvrdilo, že by Mertz študoval u Giulianiho,³⁹ ako ani to, že v tomto období nebol v Prešporku.⁴⁰ Zároveň je prinajmenšom

zaujímavé, že Urblíkova hypotéza o matkinej prosbe sa zhoduje s rokom úmrtia Mertzovho otca.

Zodpovedanie otázky majetkových pomerov rodiny by pomohlo vyriešiť rozporuplné informácie, súvisiace s pedagogickými aktivitami mladého Mertza. Josefína Mertzová uvádza, že Mertz sa narodil „... chudobným rodičom a bol nútený už v ranom veku dávať hodiny hudby“⁴¹ a neskôr dopĺňa: „Už vo svojich dvanástich rokoch vyučoval hru na gitare a flaute, najmä aby podporil svojich rodičov. Takto, v núdzných podmienkach, strávil svoju mladosť ako učiteľ.“⁴² Naopak Marián Urblík píše: „Ešte v predškolskom veku mu najali pomerne zámožní a inteligentní rodičia učiteľa na flautu, klavír a neskôršie aj na gitaru“⁴³ a pedagogické aktivity mladého Mertza zasadzuje do úplne iného kontextu, keď uvádza: „Nakoľko ho otec odmietol finančne podporovať, dáva hodiny na klavír, gitaru a flautu, býva v podnájme a trie biedu.“⁴⁴ Pri týchto rozporuplných údajoch je azda dôležité, že Josefína Mertzová mohla mať informácie priamo od manžela, kým Urblíkove zdroje dnes nepoznáme.⁴⁵

Keďže Joseph Mertz sa v čase svojho úmrtia spomína ako mešťan a obuvnícky majster, možno predpokladať, že Mertzovci mohli patriť k príjmovo vyššej vrstve Bratislavčanov. Na potvrdenie by sme však potrebovali presnejšie poznať majetkové pomery rodiny okolo roku 1818, čo sa zatiaľ nedarí.

Podobizeň J. K. Mertza

Jediná podobizeň, ktorú v súvislosti s Mertzom poznáme (Obr. 2), pochádza z titulnej strany vydania gitarového dua *Fantasie über „Elisir d'Amore*, ktoré publikoval Erwin Schwarz-Reiflingen v roku 1920 v nemeckej sérii *Altmeister der Gitarre*.⁴⁶ V publikácii nachádzame nasledovnú informáciu:

„Táto zaujímavá skladba pochádza z Mertzovej pozostalosti a je uverejnená po prvýkrát. Dostal som ju od pána Ed. Bayer jun. z Hamburgu, syna známeho sólistu Bayera,⁴⁷ ktorému by som sa chcel na tomto mieste tiež poďakovať za jeho láskavú ústretovosť.“⁴⁸

Žiaľ, presnejšie sa nedozvedáme, či zo spomínanej pozostalosti pochádza aj titulná fotografia. Brian Torosian usudzuje, že editorova zmienka by mohla znamenať, že zo strany Bayera juniora išlo o viac ako iba poskytnutie predmetného rukopisu skladby, dodáva však, že kým sa neobjavia ďalšie listinné dôkazy, pôvod podobizne zostáva neistý.⁴⁹

Portrét sa začal objavovať od roku 1970, keď ho skopíroval editor *Gendai Guitar Tokio* Jiro Watanabe.⁵⁰ Z publikácie, ktorá bola súčasťou súkromnej zbierky Morishige-ho Takeiho,⁵¹ vytvoril Masami Kimura čiernobielu kópiu fotografie, ktorú zaslal Astrid Stempnikovej.⁵² Tá fotografiu zverejnila vo svojej monografii, v ktorej k nej dopĺňa i niekoľko zaujímavých detailov. Hans Frank, riaditeľ fotografického múzea v hornorádkovskom Bad-Ischli, ju na základe analýzy použitej techniky zvanej kalotypia datuje do obdobia po roku 1848 a pridáva hypotézu, že jej autorom by mohol byť Franz Abrahamovits⁵³ z Prešporka, ktorý v meste „... v rámci kolegiality zadarmo fotografoval väčšinu umelcov.“⁵⁴ Stempniková však dodáva, že: „... kým sa nenájdu iné Mertzove podobizne, treba o pravosti portrétu prinajmenšom pochybovať.“⁵⁵

Obr. 2: Joseph Kaspar Mertz, pravdepodobná podobizeň skladateľa

K otázke Mertzovej podobizne sú dôležité aj listy Josefine Mertzovej adresované spolku Internationalen Guitaristen-Verband (IGV) v rokoch 1901 – 1902,⁵⁶ ktorých obsah spracoval Andreas Stevens v článku *The Life and Times of Josef Kaspar Mertz: New Biographical Insights*.⁵⁷ V liste z 1. júna 1902 opisuje svojho zosnulého manžela nasledovne:

„... bol vysoký, rytierskej postavy, štíhly, nie so širokými plecami, vysoký šesť stôp mínus dve čiarky, so svetlohnedými vlasmi, vysokým čelom, huncútskymi sivými očami, jemnými malými fúzikmi, oholenou bradou a lícami a až do posledného dychu plnými mäkkými červenými lícami.“⁵⁸

Následne sa dočítame:

„Žiaľ, nemám žiadnu fotografiu svojho zosnulého manžela: tá, ktorá existovala, bola taká nekvalitná, že za krátky čas úplne vybledla a nedali sa rozpoznať žiadne črty tváre. Nevedela som ho donútiť, aby pózoval pre ďalšiu fotografiu, pretože bol vystrašený a veril, že by čoskoro na to zomrel.“⁵⁹

Josefine neskôr v liste z 10. júna 1902 potvrdzuje, že jej chýba akákoľvek Mertzova podobizeň, a to aj napriek tomu, že si: *„... všetko zaujímavé po manželovi starostlivo uchovala“*,⁶⁰ a dodáva, že: *„... sa pýtala všetkých svojich známych, či niekto nevlastní nejakú fotografiu, ale opäť bez úspechu“*⁶¹ a tak aj Stevens nakoniec konštatuje, že autentickosť portrétu, ktorý zverejnil Erwin Schwarz-Reiflingen, je otázna.⁶²

Meno skladateľa

Jednou z najdiskutovanejších otázok týkajúcich sa Mertza je problematika správnej podoby jeho mena. Polemika vyplynula najmä z chyby, ktorá sa preniesla do takmer všetkých výstupov, reflektujúcich jeho hudobné dielo – notové publikácie, nahrávky, koncertné programy a bulletinov atď., v 20. storočí. Ako prvý na chybu poukázal slovenský historik Marián Urbílik v roku 1969, o čom sa však svet za hranicami vtedajšej ČSSR nedozvedel.

Až výskum Astrid Stempnikovej v 80. rokoch 20. storočia priniesol informáciu o správnom mene skladateľa. Následne sa nezávisle od viacerých autorov dozvedáme

nové kontexty a podrobnejšie informácie (Kimura, 1986; Stempniková, 1990; Torosian, 2003; Stevens, 2016; Kimura, 2018; Salvoni, 2021) a zdá sa, že polemika dodnes neutícha. Poďme si teda priblížiť genézu tohto problému.

Zdá sa, že celý problém sa začína u samotného Mertza, ktorý počas svojho života nikde neuvádzal svoje celé meno a akoby zámerne používal pseudonym J. K. Mertz, čím zneisťuje verejnosť a poskytuje priestor na eventuálnu zámenu či omyl. Ten podľa všetkého nastal pri zámere osvetliť životopisné informácie a po dlhých desaťročiach predstaviť Mertza ako významného gitaristu a skladateľa 19. storočia v komunitných gitarových časopisoch. Bol to americký časopis *The Cadenza* (1895)⁶³ a nemecký časopis *Der Gitarrefreund, Mitteilungen des Internationalen Gitarristen-Verbandes* (1901 a 1902),⁶⁴ ktoré čerpajú z korešpondencie s vdovou po skladateľovi Josefine Mertzovou. V nich nachádzame pomerne detailné životopisné informácie. Josefina uvádza meno skladateľa v podobe **Josef Kaspar Mertz**. Redakcia nemeckého časopisu však robí kľúčovú chybu, a napriek niekoľkým zmienkam o Joseph(f)ovi Kasparovi Mertzovi v texte titulok článku znie **Johann Kaspar Mertz**. V tomto ohľade precíznejší je americký časopis, ktorý v názve článku uvádza meno v tvare **J. K. Mertz**. Pre ďalšie zmienky o skladateľovi sa v európskom priestore zrejme stal rozhodujúcim titulok nemeckého článku a svet ho vďaka tomu desaťročia poznal ako Johanna Kaspara Mertza.

So zámerom nastoliť správnu definíciu mena muzikologická literatúra zohľadňuje viaceré historické údaje, rôznorodé pramene a literatúru. Zdá sa, že za najdôležitejšie pramenné zdroje k tejto otázke možno okrem rukopisov a tlačí považovať dobové recenzie, niekoľko slovníkových hesiel, a najmä už spomenuté prvé životopisné články Josefiny Mertzovej zverejnené v časopisoch.

Muzikológ Masami Kimura (1946 – 2016) vo svojej poslednej štúdiu,⁶⁵ ktorá je výsledkom dlhodobého výskumu tohto problému (pred 1986 až po rok 2016), zohľadňuje všetky dovtedajšie skúmania, porovnáva ich argumenty a na základe ich analýzy ponúka riešenia pre správne používanie skladateľovho mena. Tu treba poznamenať, že jeho závery sú v rozpore so závermi Stempnikovej a jeho článok,⁶⁶ dokončený a doplnený redaktorom DGA Editions Robertom Coldwellom, vyšiel v roku 2018 na webe <http://www.DigitalGuitarArchive.com>. Nesie sa v pomerne konfrontačnom duchu, čo mu však neuberá na pevnej a presvedčivej argumentácii (pozri nižšie).

Prvým, kto reflektoval problematiku Mertzovho mena, bol slovenský historik Marián Urbílik (1939 – 2021), ktorý vo svojom texte z roku 1969⁶⁷ uvádza pomerne jednoznačné údaje. Odvoláva sa na zápis v matrike narodených, ktorú veľmi presne cituje a dokazuje nesprávnosť používania mena Johann. Urbílik píše:

*„Johann Kaspar Mertz bol najvýznamnejším predstaviteľom tretej viedenskej gitarovej epochy, ktorá je vyvrcholením umeleckého bohatstva tohto nástroja. Narodil sa v Bratislave dňa 17. augusta 1806 v rodine nemeckého starousadlíka. Na ilustráciu výpis z matriky narodených fary sv. Martina v Bratislave zo dňa 17. augusta 1806, str. 15 453, pokrstný Kasparus Josephus Mertz (v hudobnej literatúre uvádzaný ako Johann – conf. Powrozniak J., *Utwory dawnych mistrzów, zaszyt VI.*, str. 3, Kraków 1953 a Henze B., *Das Gitarrespiel, heft 10, Leipzig 1965, str. 5 a 32*)“⁶⁸*

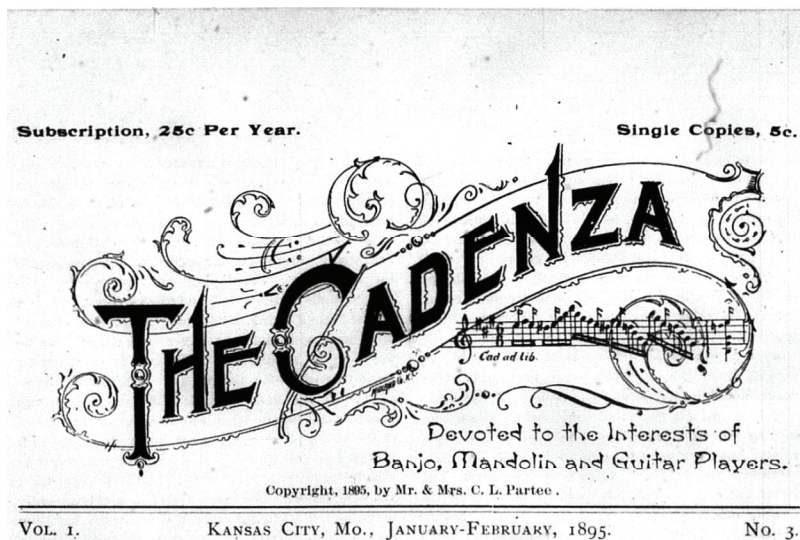
Toto zistenie podporuje aj Urbílikova písomná poznámka venovaná prof. Jozefovi Zsapkovi. Okrem už v článku uvedených informácií tam stojí: *„... pokrstný Kasparus Josephus (Teda nie Johann!)...“*⁶⁹ Je škoda, že i v samotnom Urbílikovom článku dochádza k rozporu, nakoľko používa oba varianty mena a dokázaný omyl nevysvetľuje

podrobnejšie. Je zrejmé, že Urblik bol presvedčený o mylnom uvádzaní Mertzovho krstného mena. Je možné, že sám si nebol istý, aká by mala byť jeho správna podoba, a preto ju v texte neuvádza. Za pripomienku stojí, že v názve svojho článku uvádza meno v tvare J. K. Mertz.

O trinásť rokov neskôr sa datuje rovnaký objav Astrid Stempnikovej. Historik a redaktor Thomas Heck v časopise *Soundboard* 9, č. 4 (1982)⁷⁰ uvádza „správu archivára GFA“, podľa ktorej výskum Astrid Stempnikovej odhaľuje, že: „Mertzovo skutočné meno je CASPARUS JOSEPHUS MERTZ!“⁷¹ Stempniková následne publikovala niekoľko článkov, kde svoje tvrdenia dokazuje a jej snaženie vrcholí v už spomínanej monografii z roku 1990.⁷²

Ako si každý pozorný čitateľ akiste všimol, objavili sa tu už štyri alternatívy mena: Johann Kaspar Mertz (istotne nesprávne), Josef(ph) Kaspar Mertz (uvádzané Josefínou Mertzovou), Caspar Joseph Mertz (uvádzané Stempnikovou) a J. K. Mertz (uvádzané o. i. na takmer všetkých dobových vydaniach). Z toho dôvodu je potrebné podrobnejšie preskúmať viaceré pramene.

K nim patria aj už uvedené odborné gitarové časopisy, ktoré sa v čase vzrastu záujmu o gitarové umenie na prelome 19. a 20. storočia venovali popularizácii a osvetľovaniu histórie nástroja a jeho osobností prostredníctvom textov, obsahujúcich informácie i ukážky hudby. Medzi osobnosti, ktorými sa zaoberali, patril aj Mertz. Životopisný článok *The Life of the Late J. K. Mertz, Guitar Virtuoso*,⁷³ ktorý možno považovať zatiaľ za historicky prvý ucelenejší text, publikovaný po smrti skladateľa, vyšiel v americkom časopise *The Cadenza* (február 1895) (Obr. 3 a 4). Ide o preklad životopisu podľa korešpondencie Josefíny Mertzovej a jeho redaktor J. M. Miller uvádza, že ide o „... jediný životopis známeho gitaristu a skladateľa J. K. Merta v tejto krajine.“⁷⁴ Meno skladateľa nachádzame hneď v prvej vete životopisu: „Joseph Kaspar Mertz sa narodil 17. augusta 1806 v Prešporke, Uhorsko...“⁷⁵ Celý článok bol následne reprodukován v časopisoch *The Jo* (marec, 1895)⁷⁶ a *S. S. Stewart's Banjo, Guitar and Mandolin Journal* (1902).⁷⁷

Obr. 3: Hlavička časopisu *The Cadenza* (roč. 1, 1895, č. 3), pokrývajúceho potreby hráčov na banje, mandolíne a gitare, v ktorom bol uverejnený prvý životopisný článok o J. K. Mertzovi.

In reality, we are like our surroundings, and our surroundings are what we make them. The spiritual part of man is what governs him, and if he is disorderly, untidy and dirty outwardly, it is because he is so inwardly. This is a hard saying, but it is true, nevertheless.

Then, beware to be like the long-haired and eccentric individual who calls himself a professor of music! Do not let his crazy deportment and bombastic air mislead you to do likewise. A genius, as well as a first-class teacher, can wear his hair cut properly and possess a modest and gentlemanly appearance, without having his abilities diminished thereby. Indeed, it is often the clever and accomplished teacher who is the most retiring and unassuming in his manner. He shrinks from any undue display, but can do his work conscientiously and well.

Life of the Late J. K. Mertz.

GUITAR VIRTUOSO.

By Josephine Mertz, nee Plantin, widow of J. K. Mertz, deceased.

(This is the only history in this country of J. K. Mertz, the noted guitarist and composer. It was addressed to Mr. J. M. Miller, a guitarist of ability, now of Vinton, Iowa, by Mrs. Mertz. The original is now in Mr. Miller's possession, he having translated it from the German especially for "THE CADENZA.")

Joseph Kaspar Mertz was born on August 17th, 1806, in Pressburg, Hungary, from poor parents, and was obliged at an early age to give music lessons. He left his birth place in 1840. Arriving at Vienna he took part at a concert, given for benevolent purposes on Nov. 29th, 1840, in the Court Theatre under the protection of her Majesty the Empress Carolina Augusta, after which he went on a concert tour through Moravia, Telesin, and to Cracow, Warsdau, Medlin, (A Russian fortress) and then to Breslau, Berlin, at which place he played in the Royal Theatre.

In 1842 he came to Dresden, gave concerts in the Royal Theatre, and at Board of Trade Building. At that time I was travelling giving concerts, and arriving at Dres-

den from Carlsbad and Teplitz, I met and became acquainted with Mr. Mertz, whom I married, and then we continued our concert tours, going to Chemnitz, Attenburg, and Leipzig. At this place he was taken sick, and was compelled to cancel his engagement at the Gewandhouse concert. On his recovery we gave a concert at the Booksellers Board of Trade Building, Nov. 13th, 1842, then went to Dresden and Prague, where after a successful concert, he was obliged on account of his broken health to return to Vienna, where we arrived in February, 1843, and were induced to play at a concert at the Musical Society in the presence of her Majesty the Empress Carolina, after which we settled down to give music lessons.

In 1851 we gave three concerts at the rooms of the Musical Society, and also a concert at the palace of the Grand Duke for benevolent purposes. In 1853 we took a trip to Salzburg, and had the honor to play at the residence of her Majesty the Empress, and in the presence of the King of Bavaria, and Grand Duke of Hessen-Darmstadt, and other notable persons, on which occasion we performed with great success several duetts for guitar and piano, of our own composition, and were invited by the President Ritter Von Scharschmidt to give a concert at his mansion, to a very distinguished and select audience. At this place we subsequently played for a concert given for charitable purposes. On our return to Vienna the health of my dear husband grew much worse. He suffered from heart troubles; and undertook a trip for his health to upper Austria, but was obliged to return, and died on October 14th, 1856.

He composed a little poem,
And although it's feet were lame,
He thought that not to publish it,
Would be a burning shame.
He took it to the "sanctum" and
A warm reception got,
For though the muse's foot was lame,
The editor's was not. *K. C. Journal.*

Tu sa treba pozastaviť pri treťom príspevku, v ktorého úvode zrejme editor urobil chybu a Mertzovo druhé meno uviedol v tvare „Kasper“. Keďže ide o reprodukciu textu z predchádzajúcich dvoch časopisov a zároveň na jeho konci je meno zopakované v tvare „Caspar“, možno to považovať za tlačovú chybu, alebo len omyl či nedôslednosť autora. Táto chyba sa mohla stať zdrojom pre americký hudobný slovník *Baker's Biographical Dictionary of Musicians*, v ktorom sa od jeho tretieho vydania v roku 1919 objavuje heslo s menom *Joseph Kasper Mertz*.⁷⁸

O pár rokov neskôr, v rokoch 1901 a 1902, vyšiel veľmi podobný článok v nemeckom časopise *Der Gitarrefreund, Mitteilungen des Internationalen Guitarristen-Verbandes*.⁷⁹ Nachádzame v ňom texty redaktorov časopisu a citácie z korešpondencie, okrem iných aj od Josefíny Mertzovej. Je paradoxné, že v jednom a tom istom článku nachádzame Mertzovo meno trikrát, a pritom v troch rôznych podobách: *Johann Kaspar Mertz* (názov článku) / *Joseph Kaspar Mertz* (cit. listu Hansa Sernetza) / *Josef Kaspar Mertz* (cit. Josefíny Mertzovej). Keď preskúmame európske zdroje zisťujeme, že mnohí renomovaní historici použili pre svoje práce práve mylnú verziu mena Johann Kaspar, prevzatú pravdepodobne z názvu článku v spomínanom časopise *Der Gitarrefreund*. Prevzali ho autori ako Erwin Schwarz-Reiflingen (1920),⁸⁰ Dr. Josef Zuth (1926 – 1928, 1933, 1978),⁸¹ Fritz Buek (1926),⁸² Philip J. Bone (1972),⁸³ a dokonca aj Astrid Stempniková, ktorá vo svojom článku z roku 1982⁸⁴ ešte nereflektovala svoje neskoršie zistenia. Ak si uvedomíme, že jediným a najstarším uvedením mena Johann Kaspar je už spomínaný životopisný článok časopisu *Der Gitarrefreund*, a navyše poznáme jeho obsah, v podstate popierajúci toto meno, je to pomerne nešťastný príbeh, ktorý ovplyvnil muzikológov na dlhé obdobie.

Z obdobia prvej polovice 20. storočia poznáme z európskej oblasti dve výnimky, ktoré uvádzajú správne meno Joseph Kaspar. Je to novinový článok A. Bertinelliho s názvom *Joseph Kaspar Mertz*, ktorý vyšiel v talianskom časopise *Il Pleuro* v roku 1914,⁸⁵ a heslo *Mertz* v slovníku Dominga Prata z roku 1934. Autor slovníka zjavne poznal oba možné varianty, a bez komentára ich uvádza oba, navyše v španielskom tvare: *Juan Gaspar Mertz* a *José Gaspar Mertz*.⁸⁶

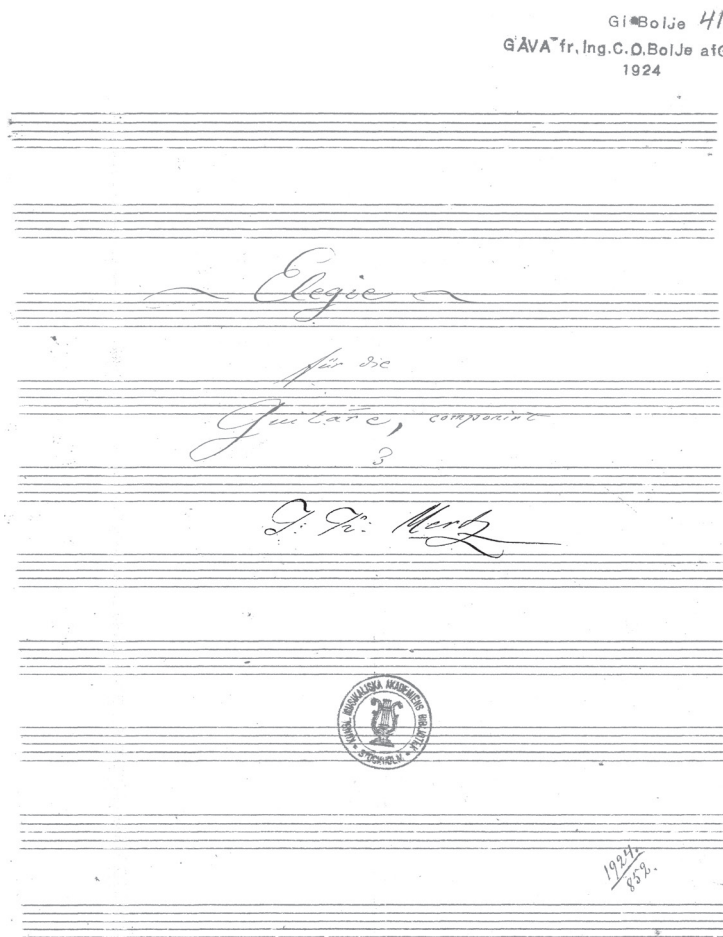
Dostávame sa k návrhom riešenia problému a tu sa javí najrelevantnejším výskum japonského muzikológa Masamiho Kimuru. Už v roku 1986 publikoval článok s názvom *Johann K. alebo Josef(ph) K. Mertz?*⁸⁷ a v ďalších rokoch viedol polemiku a snažil sa poukázať na nesprávnosť používania tvaru Caspar Joseph, ktoré definovala Stempniková v roku 1989⁸⁸ a v plnej miere ju prevzal vo svojej monografii Salvoni. Podľa Kimuru tkvie rozpor v používaní Caspar, v porovnaní s častejšie uvádzaným Kaspar a taktiež v poradí krstných mien.

Kimura otázku „K“ versus „C“ spája aj s rozporom v druhom mene **Joseph** versus **Josef** a zo štúdia listov usudzuje, že aj samotná vdova Josefína „... je príliš neopatrná pri používaní, f' a ,ph' vo svojom mene.“⁸⁹ Z rozhovorov s historikmi, ktorí sa vo svojich výskumoch často konfrontujú s rôznymi podobami mien, vyplýva, že v oboch prípadoch je možné bez pochybností použiť ktorýkoľvek tvar. V nemeckom jazykovom prostredí bolo úplne bežnou praxou uvádzať dané mená v oboch tvaroch a odpoveď na otázku, ktorý z nich bol „správnejší“ závisela od mnohých okolností a zrejme ju nemožno považovať za dôležitú. Potom sa však zdá byť možným kľúčom k riešeniu meno v podobe iniciálok, teda Mertzom používaný pseudonym J. K. Mertz. Je potrebné dodať, že iniciály v podobe „C. J.“ sa v doteraz známych dobových prameňoch nevyskytujú.

Historický aspekt poradia krstných mien môže súvisieť s rodinnými okolnosťami, ktoré sme spomínali v úvode tohto textu. Mertzovi súrodenci boli pokrstení rovnakými me-

nami – Joannes Nepomuk v prípade prvého a druhého syna a Joseph Kaspar v prípade tretieho a štvrtého syna. O prvom a treťom vieme, že zomreli v útľom veku a o druhom nemáme žiadne správy, čo môže navodzovať, že ho postihol rovnaký osud. Berúc to na vedomie vynára sa hypotéza, že i keď rodičia chceli dať najmladšiemu synovi rovnaké meno, aké mal jeho zosnulý brat, snažili sa odlíšiť ich zmenou poradia krstných mien.

Tu však prichádza na rad otázka, aké meno si za svojho života uvádzal samotný Mertz, resp. aký tvar mena sa v súvislosti s ním objavuje v dobových prameňoch? Máme na mysli pramene, ktoré mohol sám vytvárať alebo korigovať. Odpoveď je pomerne jednoznačná. Všetky tlače jeho hudobných diel, ako aj všetky známe rukopisy nesú tvar mena **J. K. Mertz**⁹⁰ (Obr. 5) a nikde – až na jeden prípad – sa meno nerozpisuje. Jedinou výnimkou je vo svete zatiaľ neznámy rukopis troch Mertzových piesní pre spev so sprievodom gitary, ktorý sa nachádza vo fonde Hudobného múzea Slovenského národného múzea v Bratislave.⁹¹ Na jeho titulnom liste je ozdobným písmom uvedené meno Caspar Mertz. Zatiaľ nie je potvrdené, že ide o Mertzov rukopis a chýba tiež viac informácií o jeho pôvode či roku vzniku.

Obr. 5: Podpis J. K. Mertza. Zdroj: Zbierka Boije v Music and Theatre Library – The Music and Theatre Library of Sweden, dostupné na: https://boijefiles.musikverket.se/Boije_0412.pdf

G1 Boije 352

GÅVA fr. Ing. C. O. Boije af Gennäs
1924

Vaterlands-Blüthen.

ORIGINELLE

Ungarische
für die
GITARE.

Componirt, und
Sr. Hochgeborn dem Herrn
ANTON DAN VON JOSIPOVICI,
Landgraf von Turopolya,
und mehrerer löbl. Comitatz Gerichts-Tafel Besitzer

ehrfurchtvoll gewidmet
von

J. K. Mertz.

1tes Werk.
Eigenthum des Verlegers.

N° 7929.

Erzogen in das Archiv *des Musikalienverlegers.*

Wien, bei Tobias Haslinger,
k. k. Hof- u. priv. Kunst- u. Musikalienhändler.
Graben N° 618.

Zurückaus, bei C. Streibig.

Preis 30. c. M.
8 gr.

1924
7/8 H.

Obr. 6: Prvá strana tlačenej kompozície J. K. Mertza. Zdroj: Zbierka Boije v Music and Theatre Library – The Music and Theatre Library of Sweden, dostupné na: https://boijefiles.musikverket.se/Boije_0352.pdf

V recenziách a správach z dobovej tlače prevažuje meno **J. K. Mertz**, resp. K. Mertz a veľmi ojedinele nachádzame Kaspar alebo Caspar Mertz. Potvrďujú to aj úmrtné oznámenia v dobovej tlači, ktoré sa po smrti umelca postupne v rokoch 1856 – 1957 objavovali naprieč Európou. Najmä v nemeckej a rakúskej tlači, ale aj v novinách v Paríži a Miláne nachádzame, že zomrel: Kaspar Mertz, K. Mertz či Gaspere Mertz. V neskorších správach, neraz spojených aj s ohlásením víťazstva v Bruselskej súťaži o najlepšiu skladbu pre gitaru, sa meno objavuje najčastejšie v tvare **J. K. Mertz**.⁹²

Keď Andreas Stevens v roku 2011 objavil rukopisy 15 listov,⁹³ ktoré Josefina Mertzová adresovala mníchovskému gitarovému spolku I. G. V., dúfal, že nájde nové informácie

k otázke správnej podoby skladateľovho mena.⁹⁴ Žiaľ, v listoch sa k tejto problematike nenachádza žiadna zmienka. Je dôležité pripomenúť, že Josefina podľa iných známych prameňov písala meno svojho zosnulého manžela v podobe **Josef Kaspar Mertz**.⁹⁵

Na záver navrhujem uviesť si všeobecné rozdiely v používaní mien v súvislosti s prostredím či okolnosťami, pri ktorých sa meno uvádza. Je potrebné rozlišovať medzi oficiálnou (úradnou), hovorovou (súkromnou) podobou mena či pseudonymom – umeleckým menom osoby. Z uvedeného je zrejmé, že historické dáta potvrdzujú, že Mertz vo svojom živote používal inú podobu mena, než nachádzame v oficiálnych matričných dokumentoch. Sú zrejmé aj rozdiely v uvádzaní mien v umeleckých recenziách a inzerciách jeho nových diel v porovnaní s korešpondenciou jeho manželky Josefiny. Na základe toho môžeme usudzovať, že Mertz si prial, aby bol v profesionálnom styku uvádzaný pod pseudonymom J. K. Mertz a v súkromnom styku používal zväčša Kaspar Mertz, resp. plne rozpísané Josef(ph) Kaspar Mertz. Meno v tvare Caspar Joseph Mertz by sa azda dalo považovať za veľmi oficiálnu podobu, ktorá sa mohla používať v úradnom styku. Keďže v našom prípade sa o Mertzovi zmieňujeme prevažne v umeleckom kontexte, prikláňam sa na stranu Kimuru, Torosiana a Stevensa a jeho meno odporúčam uvádzať jedným z týchto spôsobov: a) J. K. Mertz, alebo b) Joseph(f) Kaspar Mertz.

POZNÁMKY

- ¹ PRAT, Domingo: *Diccionario de Guitarristas*. Buenos Aires: Casa Romero Fernandez, 1934.
- ² POWROŽNIAK, Józef: *Gitarren-Lexikon*. Berlin: Verlag Neue Musik Berlin, 1986, s. 136.
- ³ SLONIMSKY, Nicolas (rev.): *Baker's Biographical Dictionary of Musicians Fifth Edition*. New York: G. Schirmer, 1958, s. 1076.
- ⁴ KORNBERGER, Monika, Art.: Mertz, Ehepaar. In: *Oesterreichisches Musiklexikon online* [online]. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. [cit. 2022-02-07]. Dostupné na internete: <www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_M/Mertz_Ehepaar.xml>
- ⁵ *Oxford Music Online*. [cit. 2022-02-17]. Dostupné na internete: <<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/>>
- ⁶ *MGG Online – Die Musik in Geschichte und Gegenwart*. Kassel: Bärenreiter-Verlag Karl Vötterle GmbH & Co. KG. [cit. 2022-02-17]. Dostupné na internete: <<https://www.mgg-online.com/>>
- ⁷ STEMPNIK, Astrid: *Caspar Joseph Mertz: Leben und Werk des letzten Gitarristen im österreichischen Biedermeier, Eine Studie über den Niedergang der Gitarre in Wien um 1850*. [Dizertačná práca.] Berlin: Freien Universität Berlin, 1989.
- ⁸ STEMPNIK, Astrid: *Caspar Joseph Mertz: Leben und Werk des letzten Gitarristen im österreichischen Biedermeier : eine Studie über den Niedergang der Gitarre in Wien um 1850*. Frankfurt Am Main: Verlag Peter Lang GmbH, 1990.
- ⁹ TOROSIAN, Brian: *Mertz in America: The Music of J. K. Mertz in Early Twentieth-century America*. [Dizertačná práca.] Evanston: Northwestern University, 2003.
- ¹⁰ SALVONI, Graziano: *Caspar Joseph Mertz : L'ultimo Pioniere della Chitarra a Vienna – La Vita, I Concerti, Le Opere*. Lulu.com, 2021.
- ¹¹ STEVENS, Andreas: The Life and Times of Josef Kaspar Mertz: New Biographical Insights. In: *Soundboard Scholar*, roč. 2, 2016, s. 25 – 29. Los Angeles – Palos Verdes Peninsula: Guitar Foundation of America; STEVENS, Andreas: Neue biographische Erkenntnisse zu Josef Kaspar Mertz und zu seinem gitarristischen Umfeld. In: *EGTA-Journal – Die neue Gitarrenzeitschrift*, č. 2, 4/2017, s. 44 – 48. Gütersloh: EGTA.D/Landesverband.
- ¹² URBLÍK, Marián: Majstri klasickej gitary a bratislavský rodák J. K. Mertz (1806 – 1856). In: *Slavín: historická ročenka Západoslovenského kraja*. Zväzok 3. Západoslovenská pobočka Slovenskej historickej spoločnosti pri SAV. Bratislava: Obzor, 1969.
- ¹³ NOVÁČEK, Zdenko: *Hudba v Bratislave*. Bratislava: Opus, 1978, s. 66.
- ¹⁴ KRAJČO, Martin: Kto bol „Prešporák“ J. K. Mertz? In: *Hudobný život*, roč. 38, 2006, č. 7 – 8.

- ¹⁵ KALINAYOVÁ-BARTOVÁ, Jana a kolektív: *Hudobné dejiny Bratislavy : Od stredoveku po rok 1918*. Bratislava: Ars Musica, 2020.
- ¹⁶ KRAJČO, Martin: *Hudba pre gitaru v Bratislave v prvej polovici 19. storočia s dôrazom na osobnosť J. K. Mertza*. [Dizertačná práca.] Bratislava: Hudobná a tanečná fakulta VŠMU v Bratislave, 2007.
- ¹⁷ Zdroj: „Slovakia Church and Synagogue Books, 1592 – 1935,” database with images, FamilySearch (<https://familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GR7Q-2WM?cc=1554443&wc=9P3R-L27%3A107654301%2C107722701%2C124525701%2C124575301> : 3 July 2014), Roman Catholic (Rímsko-katolícka cirkev) > Bratislava > Sv. Martina (Part IV) > Baptisms (Krsty) 1804-1809 (Inv. č. 26) > image 180 of 372; Odbor Archivníctva (The Archives of the Republic), Slovakia.
- ¹⁸ *The Cadenza a Der Gitarrefreund*, pozri text nižšie.
- ¹⁹ STEMPNIK, c. d., 1990, s. 57.
- ²⁰ SALVONI, c. d., 2021, s. 46 – 53.
- ²¹ SALVONI, c. d., 2021, s. 47.
- ²² Por. STEMPNIK, c. d., 1990, s. 57; Korešpondencia s historikom Archívu mesta Bratislavy PhDr. Štefanom Hrivnákom – správa zo 4. 2. 2022.
- ²³ Korešpondencia s historikom Archívu mesta Bratislavy PhDr. Štefanom Hrivnákom – správa z 20. 1. 2022.
- ²⁴ <https://www.familysearch.org/search/record/results?count=20&q.givenName=joseph&q.surname=mertz&f.collectionId=1554443>
- ²⁵ *Pressburger Zeitung*, č. 40, 19. máj 1837, s. 401.
- ²⁶ Korešpondencia s historikom Archívu mesta Bratislavy PhDr. Štefanom Hrivnákom – správa z 25. 1. 2022.
- ²⁷ V marci 1823 sa v Banskej Štiavnici narodila istá Francisca Elisabetha Feilmayer, ktorej otcom bol Joannes Feilmayer. Zdroj: „Slovakia Church and Synagogue Books, 1592-1935,” database with images, FamilySearch (<https://familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GTMJ-LVW?cc=1554443&wc=9P31-GP8%3A107654301%2C108107101%2C108107102%2C114064401> : 3 July 2014), Roman Catholic (Rímsko-katolícka cirkev) > Banská Štiavnica > Banská Štiavnica > Baptisms (Krsty) 1784-1825 > image 638 of 672; Odbor Archivníctva (The Archives of the Republic), Slovakia.
- ²⁸ STEMPNIK, c. d., 1990, s. 57 – 58.
- ²⁹ Por. SALVONI, c. d., 2021, s. 49 – 52.
- ³⁰ STEMPNIK, c. d., 1990; SALVONI, c. d., 2021, s. 50.
- ³¹ STEVENS: *The Life and Times...*, c. d., 2016, s. 28.
- ³² Laurinská brána bola zbúraná roku 1778. Zdroj: https://sk.wikipedia.org/wiki/Laurinsk%C3%A1_br%C3%A1na
- ³³ Tu je potrebné uviesť, že všeobecne sa používa skôr tvar *Lorenzertorgasse*.
- ³⁴ Na danú skutočnosť upozornil bratislavský historik a odborník na historické reálie bratislavských hudobníkov JUDr. Ján Vyhnanek.
- ³⁵ Podľa knihy majetkových prevodov v rokoch 1790 – 1826 nedošlo k prevodu v súvislosti s Josephom Mertzom. Korešpondencia s historikom Archívu mesta Bratislavy PhDr. Štefanom Hrivnákom – správa z 25. 1. 2022.
- ³⁶ SALVONI, c. d., 2021, s. 48.
- ³⁷ Korešpondencia s historikom Archívu mesta Bratislavy PhDr. Štefanom Hrivnákom – správa z 25. 1. 2022.
- ³⁸ URBLÍK, c. d., 1969, s. 182.
- ³⁹ Porovnaj SALVONI, c. d., 2021, s. 34 – 37, ktorý uvažuje o hypotéze Urblíka a pripúšťa, že by mohlo ísť o speváka a gitaristu Michele Giulianiho (1801 – 1867), syna slávneho virtuóza Maura Giulianiho (1781 – 1929), ktorý v tom období pôsobil vo Viedni. Urblík (URBLÍK, c. d., 1969) totiž neuvádza celé krstné meno, ale len iniciálku M.
- ⁴⁰ Viaceré zdroje (Scharicz, Josephine Mertzová) uvádzajú, že Mertz opustil mesto až v roku 1840.
- ⁴¹ MERTZ, Josephine: *Life of the Late J. K. Mertz Guitar Virtuoso by Josephine Mertz, nee Plantin, widow of J. K. Mertz, deceased*. J. M. Miller. In: *The Cadenza*, roč. 1, č. 3, január – február 1895, s. 4.
- ⁴² MERTZ, Josephine: *Johann Kaspar Mertz*. In: *Der Gitarrefreund, Mitteilungen des Internationalen Guitarristen-Verbandes*, zošit 12, december 1901, s. 83 – 85.
- ⁴³ URBLÍK, c. d., 1969, s. 182.
- ⁴⁴ URBLÍK, c. d., 1969, s. 182.
- ⁴⁵ Tu treba uviesť Salvonihu informáciu, podľa ktorej mu Urblík v osobnom rozhovore spomenul, že životopisné informácie čerpal od istého Miróna Conorta, ktorý bol v Bratislave v rokoch 1923 – 1969 učiteľom gitary. Por. SALVONI, c. d., 2021, s. 9.
- ⁴⁶ SCHWARZ-REIFLINGEN, Erwin. *Altmeister der Gitarre: Johann Kaspar Mertz*. Magdeburg: Heinrichhofen's Verlag, 1920. (Séria Altmeister der Gitarre postupne predstavuje autorov Carulliho, Giulianiho, Sora, Carcassiho a Mertza.)

- 47 Eduard Gottfried Bayer (1822 – 1908) – nemecký skladateľ a gitarista, hráč na gitare, harfovej gitare (Harfengitarre) a vynálezca tzv. pedálovej gitary (pedal-gitarre).
 48 Por. STEMPNIK, c. d., 1990, s. CCCVIII.
- 49 MERTZ, J. K.: *Opem-Revue, op. 8, Nos. 1 – 8, Volume I*. DGA Editions, 2012, s. 10.
- 50 KIMURA, Masami: *Historical aspects of the name "J. K. Mertz"*. DGA Editions number 501, 2018, s. 8.
- 51 Viac informácií o zbierke: <https://www.digitalguitararchive.com/2012/02/morishige-takei/>
- 52 KIMURA, c. d., s. 8.
- 53 Viac pozri: ABRAHAMOVIČ, František. In: *Encyclopaedia Beliana*. Bratislava: Encyklopedický ústav SAV, Veda, 1999. Zväzok 1. (A – Belk), s. 28. Viac pozri: <http://baat.sedf.sk/ferencz-abrahamovits/>
- 54 STEMPNIK, c. d., 1990, poznámka 20, s. 108.
- 55 Tamtiež.
- 56 Josefina Mertz an Internationalen Guitaristen-Verband, Otto Edelmann, Eduard Kühles – BSB Ana 750.B.I. In: *Nachlass Gitarristische Sammlung Fritz Walter und Gabriele Wiedemann (19./20. Jh.)* – BSB Ana 750. Dostupné online: <<https://opacplus.bsb-muenchen.de/title/BV044735520>>
- 57 STEVENS, *The Life and Times...*, c. d., 2016, s. 25 – 29.
- 58 „... tall and of knightly stature, slim, not broad-shouldered, standing six feet minus two lines, with light brown hair, a high forehead, mischievous-looking grey eyes, a delicate little moustache, chin and cheeks beardless, and full soft red cheeks until his last breath.“ In: STEVENS, *The Life and Times...*, c. d., 2016, s. 28.
- 59 „Unfortunately I don't possess any photo of my late husband, because the one that was made once was so bad that within a short time it faded and no facial features could be recognized anymore. I was not able to insist that he sit for another photo, because he was very frightened and believed that he would die soon.“ In: STEVENS, *The Life and Times...*, c. d., 2016, s. 28.
- 60 Tamtiež.
- 61 Tamtiež.
- 62 Tamtiež.
- 63 MERTZ, *Life of the Late...*, c. d., 1895.
- 64 MERTZ, Josephine: Johann Kaspar Mertz. In: *Der Gitarrefreund, Mitteilungen des Internationalen Gitaristen-Verbandes*, zošit 12, december 1901, s. 83 – 85. Zdroj: KIMURA, Masami: *Historical aspects of the name "J. K. Mertz"*. DGA Editions number 501, 2018 (digital edition Extract: 3/2021, s. 32 – 38).
- 65 KIMURA, c. d., 2018.
- 66 Tamtiež.
- 67 URBLÍK, c. d., 1969.
- 68 URBLÍK, c. d., 1969, s. 182.
- 69 Poznámka Mariána Urblíka – zo súkromného archívu poskytol prof. Jozef Zsapka.
- 70 STEVENS, *The Life and Times...*, c. d., 2016, s. 29.
- 71 HECK, Thomas F.: GFA Archivist's Report. In: *Soundboard*, roč. 9, 1982/1983, č. 4, s. 403.
- 72 STEMPNIK, c. d., 1990.
- 73 MERTZ, *Life of the Late J. K. Mertz*, c. d., 1895.
- 74 Tamtiež.
- 75 Tamtiež.
- 76 MILLER, J. M.: *Life of the Late J. K. Mertz, Guitar Virtuoso*. In: *The 'Jo*, roč. 2, marec 1895, č. 8, s. 32.
- 77 MERTZ, Josephine: *Life of J. K. Mertz, Celebrated Guitarist and Composer*, Translated from a German MS. Letter from Mrs. J. K. Mertz Vienna, Austria, Europe, to J. M. Miller. Vinton, Iowa, U.S.A. J. M. Miller. In: *S. S. Stewart's Banjo, Guitar and Mandolin Journal*, roč. 19, november – december 1902, č. 9 – 10, s. 6.
- 78 Heslo [Mertz, Joseph Kasper] In: *Baker's Biographical Dictionary of Musicians*. New York: G. Schirmer, Inc. (31919, s. 606, 51958, s. 1076), Macmillan, Inc. (61978, s. 1143).
- 79 MERTZ, *Johann Kaspar Mertz*, c. d., 1901.
- 80 SCHWARZ-REIFLINGEN, Erwin: *Altmeister der Gitarre: Johann Kaspar Mertz*. Magdeburg: Heinrichhofen's Verlag, 1920.
- 81 ZUTH, Josef: *Mertz, Johann Kaspar*. In: *Handbuch der Laute und Gitarre*. Wien: Anton Goll, 1926 – 1928; ZUTH, Josef: *Simon Molitor und die Wiener Gitarristik (Um 1800)*. Wien: Anton Goll, 1920, s. 83.
- 82 BUEK, Fritz: *Johann Kaspar Mertz*. In: *Die Gitarre Und Ihre Meister*. Berlin: Robert Lienau, 1926.
- 83 BONE, Philip J.: *Mertz, Johann Kaspar*. In: *The Guitar & Mandolin. Reprint of Second Edition 1954 Enlarged with a New Preface*. London: Schott, 1972, s. 233 – 238.
- 84 STEMPNIK, Astrid: *Concertino oder Trois Morceaux: Der 1. Preis im Makarov-Wettbewerb 1856. Zur Frage der letzten Komposition von Johann [sic] Kaspar Mertz*. In: *Gitarre & Laute*, roč. 4, 1982, č. 1, s. 25 – 33; STEMPNIK, Astrid: *Concertino or Trois Morceaux?, The first Prize in the Makaroff Competition: Mertz' Last Composition*. In: *Soundboard*, roč. 9, 1982, č. 1, s. 35 – 37.
- 85 BERTINELLI, A.: *Joseph Kaspar Mertz*. In: *Il Plettro*, roč. 9, 1914, č. 6 (por. KIMURA, c. d., 2018).

- ⁸⁶ PRAT, c. d. 1934.
- ⁸⁷ KIMURA, Masami: *Johann K. oder Josef(ph) K. Mertz?* In: *Nova Giulianiad*, roč. 3, 1986, č. 9/10, s. 85 – 87.
- ⁸⁸ STEMPNIK, c. d., 1989.
- ⁸⁹ KIMURA, c. d., 2018, s. 17.
- ⁹⁰ Tvar *G. K. Mertz* nachádzame v dvoch prípadoch notových tlačí (Hoffman, Prague), čo možno takmer s istotou považovať za tlačovú chybu.
- ⁹¹ MERTZ, Caspar: *Jägers Wunsch, Sehnsucht nach dem Hochland, Wanderlust für eine Singstimme mit Begleitung der Gitarre componirt Caspar Mertz*. Bratislava: Hudobné múzeum SNM v Bratislave (MUS XIX 1008).
- ⁹² „Kaspar Mertz“: *Blätter für Musik Theater und Kunst*, 17. október 1856, s. 336, *Wiener Zeitung*, 19. október 1856, s. 3110, *Neue Wiener Musik-Zeitung*, 30. október 1856, s. 189, *Niederreinische Musik-Zeitung*, 15. november 1856, s. 372; „K. Mertz“: *Signale für die musikalische Welt*, 17. október 1856, s. 336; „Gaspere Mertz“: *Gazzetta musicale di Milano*, 26. október 1856, s. 343; „J. K. Mertz“: *Neue Wiener Musik-Zeitung*, 6. november 1856, s. 192, *Revue Et Gazette Musicale*, 16. november 1856, s. 370, *Blätter für Musik Theater und Kunst*, 16. december 1856, s. 404, *Niederreinische Musik-Zeitung*, 20. december 1856, s. 412, *Blätter für Musik Theater und Kunst*, 16. december 1856, s. 404, *Süd-Deutsche Musik-Zeitung*, 22. december 1856, s. 212
- ⁹³ MERTZ, Josephine: *Josefine Mertz an Internationalen Guitaristen-Verband*, c. d.
- ⁹⁴ STEVENS, *The Life and Times...*, c. d., 2016, s. 25 – 29.
- ⁹⁵ MERTZ, c. d, 1895 a MERTZ: *Johann Kaspar Mertz*, c. d., 1901.

SUMMARY

What Was the Whole Name of J. K. Mertz?

The study summarizes the research results and current knowledge concerning the selected biographical data of the important 19th-century Pressburg (Prešporok, today Bratislava) guitarist and composer J. K. Mertz. It elaborates in depth the selected domains of research – the genealogy and family background, the portrait and the full name of the composer. The processing of these matters on the basis of accessible sources and specialized literature worldwide documents the current extent and condition of the specialized research of Mertz's personality at international level. The text defines these domains on several levels depending on the possibilities given by the accessibility and persuasiveness of the information and evidence. We can find here credible information confirmed by direct proofs, considerations evaluated on the basis of historical and territorial contexts, and hypotheses offering several feasible answers. Regarding the solution of the cardinal question – the whole name of the composer –, which has been the object of long-lasting polemics in professional circles, the author offers his own proposal.

Keywords

J. K. Mertz; genealogy; biographical data; composer's name